

Інструкція до практичного заняття

Тема: Методи діагностики психологічної готовності до школи

Мета: ознайомити студентів з методиками діагностики психологічної готовності до школи. Формувати вміння здобувачів фахової передвищої освіти використовувати теоретичні знання в професійній діяльності, враховувати психологічні особливості дітей та відповідні методи дослідження. Розвивати психологічну компетентність студентів, аналітичні здібності, критичне мислення. Виховувати допитливість та активність щодо професійного саморозвитку.

Тип заняття: практичний.

Засоби навчання: інструкція до практичного заняття та діагностичні методики.

Література:

1. Вікова психологія і психодіагностика : підручник / Л. Г. Терещька. Київ : Слово, 2016. 608 с.
2. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посіб. / І.М. Галян. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
3. Грінцова О.М., Терещенко Л.А. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. 227 с.
4. Методи діагностики психічного розвитку дітей / І. М. Гоян, А. А. Палій // За ред. А.А. Палія. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. – 652 с.
5. Павелків Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу [текст] : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 296 с.

Хід заняття

1. Актуалізація опорних знань

1. Поняття про психологічну готовність до школи.
2. Діагностичні критерії мотиваційної готовності.
3. Діагностичні критерії розумової працездатності дитини.
4. Діагностичні критерії розумової готовності.
5. Діагностичні критерії емоційно-вольової готовності.
6. Діагностичні критерії соціально-психологічної готовності.
7. Програма діагностики психологічної готовності до школи.

2. Практична частина

А) Перевірка домашнього завдання

- бліц-опитування «Психологічний словник».

Б) Презентація доповідей, рефератів:

1. Поняття про психологічну готовність до школи.
2. Діагностичні критерії мотиваційної готовності.
3. Діагностичні критерії розумової працездатності дитини.
4. Діагностичні критерії розумової готовності.
5. Діагностичні критерії емоційно-вольової готовності.
6. Діагностичні критерії соціально-психологічної готовності.
7. Програма діагностики психологічної готовності до школи.

В) Опрацювання діагностичних методик з вивчення психологічної готовності дітей до школи

Психологічна готовність до шкільного навчання є комплексною характеристикою дитини, у якій відображений розвиток психічних якостей, які найбільше сприяють нормальному входженню в шкільне життя і формуванню навчальної діяльності.

Вони певним чином групуються і розглядаються як складові, або компоненти психологічної готовності до школи.

Основними складовими психологічної готовності до школи є мотиваційна, емоційно-вольова, інтелектуальна (розумова) та соціально-психологічна готовність (готовність до взаємодії та спілкування з педагогом та однолітками).

Психологічна готовність до шкільного навчання — це різнобічна характеристика дитини. Визначаючи цю готовність, ми отримуємо уявлення про рівень загального розвитку майбутнього школяра, про ті психічні якості, які зумовлюватимуть його успішність на початковому етапі навчання. Вони за своїм змістом складаються з різних компонентів. Проте це — компоненти системи, вони взаємопов'язані, і в кожній дитини цей взаємозв'язок має свої відмінності.

Психологи визначають дошкільну зрілість як цілісний психічний стан дитини з оптимальним рівнем розвитку якісних новоутворень, для яких є сенситивним дошкільний період.

Основні серед них такі:

- розвиток творчої рольової гри;
- сформовані соціальні емоції;
- здатність до емоційної децентрації: вміння стати на позицію іншого, відчувати його настрій, здатність відгукнутися на переживання співчуттям, співучастю;
- розвинута уява;
- достатній рівень наочно-образного мислення;
- комунікативно-мовленнєві здібності;
- адекватна самооцінка.

Психологічна готовність — це такий рівень психічного розвитку дитини, який створює умови для успішного опанування навчальної діяльності. У старшому дошкільному віці проводиться планомірна діагностика готовності дитини до школи за всіма напрямками.

Діагностичні критерії мотиваційної готовності

1. Наявність прагнення бути школярем, бажання вчитися.
2. Усвідомлення навчання як відповідальної справи.
3. Інтерес до зовнішніх аспектів шкільного життя.
4. Інтерес до виконання учнівських обов'язків.
5. Цікавість до учнівського приладдя.
6. Прагнення ввійти у світ дорослих у новому статусі.
7. Високий рівень пізнавальної активності.
8. Потреба спеціального навчання.
9. бажання пізнати невідоме, розібратися у складному.
10. Сформована звичка думати, розв'язувати завдання.

Оцінювання результатів

Оцінки виставляються в балах (0–5 балів) за всіма критеріями. Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат — 50 балів.

Висновки про рівень мотиваційної готовності 50 балів — дуже високий 40–45 балів — високий 20–35 балів — середній 10–15 балів — низький 0–5 балів — дуже низький.

Діагностичні критерії розумової працездатності дитини

1. Відсутність втомлюваності при виконанні тривалої роботи.
2. Виконання роботи тривалий час без перерви.
3. Доведення розпочатої справи до завершення.
4. Виконання дій, які потребують значних зусиль.
5. Здатність неодноразово виконувати одноманітні завдання.
6. Зосередженість у разі невдач, старанніше виконання роботи.
7. Мобілізація при виконанні складних завдань без сторонньої допомоги.
8. Здатність працювати у несприятливій обстановці.
9. Налаштування на діяльність, застосовуючи спеціальні прийоми (промовляння завдання вголос).
10. Здатність долати перешкоди при виконанні діяльності.

Оцінювання результатів

Оцінки виставляються в балах (0, 1 бал) за всіма критеріями.

Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат — 10 балів.

Висновки про рівень розумової працездатності 10 балів — дуже високий 8–9 балів — високий, 4–7 балів — середній 2–3 бали — низький 0–1 бал — дуже низький.

Діагностичні критерії розумової готовності

1. Загальна обізнаність з навколишнім світом, світоглядні уявлення дитини (знає про себе і своє найближче оточення: сім'ю, свою вулицю, село, місто, людей, їхню працю, звичаї, свята, явища природи).
2. Системність знань і уявлень про живу і неживу природу й соціальні явища згідно з вимогами Програми.

3. Прояв допитливості та пізнавальної активності (уміння та бажання ставити запитання й отримувати об'єктивні відповіді).
4. Розвиток пізнавальної діяльності і пізнавальних процесів (сприйняття, спостережливості, уваги, уважності, мислення, пам'яті, уяви тощо).
5. Самостійний пошук способів виконання практичних і пізнавальних завдань.
6. Розвиток зв'язного мовлення.
7. Інтонційна виразність, образність мовлення.
8. Якість вимови звуків рідної мови.
9. Схильність до мовної творчості.
10. Розвиненість навичок для оволодіння читанням, письмом.

Оцінювання результатів

Оцінки виставляються в балах (0–5 балів) за всіма критеріями. Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат — 50 балів.

Висновки про рівень розумової готовності

50 балів — дуже високий 40–45 балів — високий 20–35 балів — середній 10–15 балів — низький 0–5 балів — дуже низький.

Діагностичні критерії емоційно-вольової готовності

1. Сформованість довільних психічних процесів (цілеспрямованого сприйняття, уваги, пам'яті, уяви).
2. Наявність навичок самостійності, організованості.
3. Швидкість темпу роботи, що вимагає зібраності, зосередженості.
4. Опанування основними правилами поведінки у навчальних та інших ситуаціях.
5. Уміння правильно реагувати на оцінку виконаного завдання.
6. Здатність об'єктивно оцінювати свою роботу.
7. Уміння регулювати свою поведінку у складних ситуаціях.
8. Здатність мобілізуватися у стані втоми, завершувати справу до кінця.
9. Переживання позитивних емоцій, пов'язаних з роботою.
10. Радість від пізнання нового, задоволення від виконання завдання.

Оцінювання результатів

Оцінки виставляються в балах (0, 1 бал) за всіма критеріями. Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат — 10 балів.

Висновки про рівень емоційно-вольової готовності 10 балів — дуже високий 8–9 балів — високий 4–7 балів — середній 2–3 бали — низький 0–1 бал — дуже низький.

Методика «Годівниця» (для визначення темпу роботи)

Дитині дається аркуш паперу з пронумерованими кружечками (в два ряди по три кружечки, кожен з них діаметром 4 см), олівець. Підготовлений секундомір.

Інструкція дитині: «Уяви собі, що на аркуші паперу намальовані «годівниці». Ти повинен насипати у них «зернята», заповнивши крапками

кожен кружечок за визначеним порядком. Крапки потрібно ставити швидко. За сигналом переходити до наступного кружечка. Лікті не можна ставити на стіл». На кожен кружечок відводиться 5 секунд. Підраховується середня кількість крапок для шести кружечків.

Оцінювання результатів

10 балів — 20 крапок і більше, дитина працює в дуже швидкому темпі. 8–9 балів — 18–20 крапок, дитина працює в швидкому темпі. 4–7 балів — 16–18 крапок, дитина працює в середньому темпі. 2–3 бали — 14–16 крапок, дитина працює в повільному темпі. 0–1 бал — 14 крапок і менше, дитина працює в дуже повільному темпі. Необхідно звернути увагу на те, який візерунок вийде в кружечках. Якщо в першому крапки стоять густо, а в наступних рідшають — дитина схильна швидко стомлюватися.

Висновки про рівень темпу роботи

10 балів — дуже високий
8–9 балів — високий
4–7 балів — середній
2–3 бали — низький
0–1 бал — дуже низький

бесіда з батьками (для визначення сформованості вольових звичок дитини)

1. чи достатньо сформовані у дитини гігієнічні навички (чистить зуби вранці, миє руки перед їжею)?
2. чи є у дитини стійкі навички самообслуговування (миє посуд, прибирає постіль, накриває на стіл, одягається відповідно до погоди).
3. чи вміє дитина утримувати увагу під час виконання певного виду діяльності (малювання, гри)?
4. чи здатна дитина керувати своїми бажаннями?
5. чи вміє дитина поводитися за столом (правильно сидить, охайно їсть)?
6. чи є у дитини більш-менш стійкі інтереси?
7. чи вміє дитина поводитись у громадських місцях (не перебиває старших, без нагадування вітається, прощається, дякує)?
8. чи дотримується дитина певного режиму дня?
9. чи завжди з цікавістю дитина вислуховує пояснення?
10. чи завжди прибирає іграшки після гри?

Діагностичні критерії соціально-психологічної готовності

1. Швидкість адаптації до нових умов життя, здатність орієнтуватися в новому середовищі, пристосовуватися до його вимог.
2. Легкість налагодження контакту з однолітками.
3. Уміння попросити в товариша допомоги і запропонувати свою.
4. Готовність брати участь у спільній діяльності.
5. Налагодження дружніх стосунків з приємними однолітками.
6. Здатність узгодити власні інтереси з інтересами однолітків у грі чи іншому виді діяльності.
7. Уміння відстоювати себе і свої інтереси.
8. Сформованість вміння вибудовувати взаємини з дорослими.

9. Здатність сприймати й осмислювати позаситуативну інформацію.
10. Виважене ставлення до контактів з незнайомими людьми та їхніх пропозицій.

Оцінювання результатів

Оцінки виставляються в балах (0, 1 бал) за всіма критеріями. Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат — 10 балів.

Висновки про рівень соціально-психологічної готовності

- 10 балів — дуже високий
- 8–9 балів — високий
- 4–7 балів — середній
- 2–3 бали — низький
- 0–1 бал — дуже низький.

Підведення підсумків психодіагностичного обстеження

Психодіагностичні дані, отримані в результаті комплексного обстеження, заносяться в карту індивідуального психічного розвитку (табл. 1). На основі комплексної психодіагностики, аналізу даних обстеження визначається рівень психічного розвитку дитини дошкільного віку. У якості інтегральних показників рівня розвитку дошкільника беруться середні оцінки в балах, а їх інтерпретація у термінах рівня розвитку проводиться таким чином:

- 10 балів — дуже високий рівень розвитку
- 8–9 балів — високий рівень розвитку
- 4–7 балів — середній рівень розвитку
- 2–3 бали — низький рівень розвитку
- 0–1 бал — дуже низький рівень розвитку.

Таблиця 1

Карта індивідуального психічного розвитку

Прізвище, ім'я дитини _____

Вік дитини _____

Група ДНЗ _____

Дата складання карти _____

№ п/п	Психіка дитини	Бали	Рівень розвитку	Інше	Примітка
1.	Комунікативний розвиток Комунікабельність				
2.	Пізнавальний розвиток Мовлення – мовленнєвий розвиток – словниковий запас – зв'язне мовлення – граматична правильність мовлення – фонематичний слух Увага – концентрація та обсяг – переключення та розподіл – стійкість Відчуття – тактильні – смакові – нюхові – слухові – зорові Сприйняття – зорове – тактильне				

	<p>Мислення</p> <ul style="list-style-type: none"> – мислительні операції – узагальнення – аналіз і синтез – наочно-дійове – наочно-образне – словесно-логічне <p>Пам'ять</p> <ul style="list-style-type: none"> – слухова – зорова – рухова – комбінована – логічна – механічна <p>Уява</p> <ul style="list-style-type: none"> – відтворювальна – творча <p>3. Емоційний розвиток</p> <ul style="list-style-type: none"> – емоційний стан – емоційне благополуччя <p>4. Вольовий розвиток</p> <ul style="list-style-type: none"> – вольові якості <p>5. Самосвідомість</p> <ul style="list-style-type: none"> – усвідомлення свого «Я» – самоцінність – самооцінка – об'єктивність самооцінки <p>6. Особистісні якості</p> <p>Темперамент</p> <ul style="list-style-type: none"> – тип темпераменту – гіперактивність <p>Характер</p> <ul style="list-style-type: none"> – соціальна невпевненість – тривожність – аутичність – сором'язливість – агресивність 				
--	--	--	--	--	--

7.	Базові якості особистості – самостійність – працелюбність – людяність – розсудливість – справедливість – самовладання – самолюбність – спостережливість – відповідальність – креативність Здібності – задатки – розумові здібності – обдарованість – талановитість – креативність – творча активність				
8.	Міжособистісні стосунки – статус у групі однолітків – місце у системі взаємин – взаємооцінка – сімейні взаємини				
9.	Психологічна готовність до школи – мотиваційна – розумова – розумова працездатність – емоційно-вольова – темп роботи – соціально-психологічна				

Психолого-педагогічна характеристика на вихованця закладу дошкільної освіти

Психолого-педагогічна характеристика на дитину пишеться педагогами ЗДО, у якому вона перебувала. При складанні психолого-педагогічної характеристики необхідно:

- враховувати результати цілеспрямованого довготривалого вивчення дитини, а не одномоментного дослідження;
- показати як позитивну, так і негативну динаміку перебування дитини у закладі;
- описати найбільш яскраві та типові приклади поведінки дитини, її позитивного досвіду і труднощів;
- факти викладати послідовно, систематизовано;
- у висновку зробити логічне завершення системи описаних фактів;

– викласти слід просто, зрозуміло, уникаючи складних формулювань і незрозумілих термінів;

– зазначити, хто з фахівців (вихователь, психолог, логопед) працював з дитиною індивідуально, яка допомога надавалась і якими є результати. Характеристика повинна бути об’єктивною, короткою, але переконливою.

Завдання: Ознайомлення з [Інструментарій оцінювання готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи : методичні рекомендації Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 36 с. Файл](#)

Практичне завдання

Складання програми комплексної діагностики психологічної готовності дитини до навчання в школі.

Рефлексія та підведення підсумків заняття – бліц – опитування студентів.

- **Що нового Ви дізналися про особливості комплексної діагностики психологічної готовності дітей до навчання в школі?**

Завдання: оцініть інформацію, свої знання, вміння та навички, здобуті Вами під час практичного заняття за рівнем важливості для Вашої професійної підготовки та особистісного розвитку. Для формування відповіді скористайтеся табличкою.

		
Рефлексія практичного заняття		
		
Кошик для сміття непотрібна інформація	Інформація, знання, вміння і навички, які я можу використовувати зараз	Валіза знання, вміння та навички, які важливі у майбутньому

Оцінювання знань та умінь здобувачів фахової передвищої освіти.

Домашнє завдання:

Підготуватися до підсумкового контролю.